

УДК 811.111

К.М. Чала
Національний університет
харчових технологій

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті викладено необхідність застосування різноманітних форм самостійної роботи в системі сучасної вищої освіти. Проаналізовані основні умови відтворення самостійної роботи з метою індивідуалізації та диференціації процесу навчання.

Ключові слова: самостійна робота студентів, сучасна вища освіта, навчальний процес.

Особистісна активність у навчанні не належить до природних якостей особистості. Вона формується в процесі пізнавальної діяльності й характеризується прагненням до пізнання, розумовою напругою й проявом морально-вольових якостей студентів. Існує багато трактувань самостійної роботи студентів, але якщо всі погляди об'єднати та виділити головне, то виходить, що самостійна робота студентів — це основна форма організації навчання, яка включає різноманітні види індивідуальної й колективної навчальної діяльності, яку здійснюють на аудиторних та позааудиторних заняттях з урахуванням індивідуальних особливостей і пізнавальних можливостей студентів під керівництвом викладача або без його безпосередньої участі. У контексті нашого дослідження самостійна робота визначена як вид навчальної діяльності, спрямований на формування пізнавальних здібностей студента, на їх безперервну самоосвіту.

Мета статті — аналіз факторів, які впливають на ефективність самостійної роботи при вивченні іноземної мови, дослідження ролі самостійної роботи у підвищенні мотивації вивчення іноземної мови, формулювання рекомендацій щодо активізації самостійної роботи.

Поняття «СРС» можна розглядати в широкому й вузькому значенні. У широкому значенні — це активна пізнавальна творча діяльність студента, яка присутня (повинна бути присутньою) у будь-якому виді навчальних занять. У більш вузькому значенні — це один з видів навчальних занять, специфічною особливістю якого є відсутність викладача в момент навчальної діяльності студента. Викладач планує і направляє, координує й контролює самостійну діяльність студентів, тобто створює умови їх навчальної діяльності, організує й активізує її, створюючи й удосконалюючи інформаційно-методичне забезпечення СРС. Основний шлях поліпшення мовної підготовки студентів — удосконалення СРС при вивченні іноземної мови, належна організація її інформаційно-методичного забезпечення. У процесі вивчення іноземної мови викладач повинен вчити студентів працювати самостійно, прищеплювати їм навички самостійної роботи в аудиторії для подальшого використання їх в позааудиторній самостійній роботі. Завдання для позааудиторної роботи повинні включати вправи різного ступеня творчості й самостійності (відтворюючі, перетворюючі й творчі). Вони мають бути скеровані на вдосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, мовлення, читання, письмо) і володіти фаховою орієнтацією. Самостійна робота може проводитися як на заняттях іноземної мови, так і поза стінами вищого навчального закладу, оскільки «самостійна робота студента — це специфічний вид діяльності навчання, головною метою якого є формування самостійності суб'єкта, що навчається, а формування його вмінь, знань, навичок здійснюється опосередкова-

но через зміст і методи всіх видів навчальних занять». Самостійна робота, її ефективність значно залежать від підбору та поєднання дидактичних засобів. Дидактичними засобами є предмети, які, діючи на зір, слух, дотик студентів, полегшують їм безпосереднє й непряме пізнання дійсності. Вони не роблять вирішального впливу на кінцеві результати навчально-виховного процесу, але сприяють підвищенню ефективності методів навчання, збагачуючи їх. Дидактичні засоби становлять складову частину організаційно-методичного забезпечення СРС. Забезпечення СРС — процес створення викладачем необхідних і достатніх умов, що сприяють задоволенню потреб студентів в інформаційних джерелах і пропозиціях.

У сучасній науковій літературі існують різні підходи до визначення самостійної роботи. Деякі автори характеризують її як специфічний вид навчально-пізнавальної діяльності, яка проводиться індивідуально чи по групах протягом аудиторних занять або вдома за завданням педагога, за його методичними вказівками, але без його безпосередньої участі.

Самостійна робота, яка входить до складу процесу навчання — це така робота, яка виконується без безпосередньої участі педагога, але з виконання його завдання у спеціально відведений для цього час. Причому суб'єкти навчання «свідомо прагнуть досягнути поставленої в завданні мети, проявляючи свої зусилля та виражаючи в певній формі результати своїх розумових або фізичних (або тих чи інших) дій».

Деякі науковці розрізняють поняття «самостійна робота» та «самостійна навчальна діяльність» з іноземної мови. Самостійна навчальна діяльність — це аудиторна та позааудиторна діяльність студента, яка сприяє підвищенню рівня його мовленнєвих навичок. Самостійна робота з іноземної мови є необхідним підготовчим етапом, фундаментом для самостійної діяльності та являє собою процес оволодіння операціями та діями з мовленнєвими одиницями. Самостійна робота з іноземної мови має навчальну мету, а самостійна навчальна діяльність — комунікативну.

Спробуємо відокремити такі типи самостійної роботи:

– самостійна робота за зразком (робота виконується на основі зразка, докладної інструкції, тому рівень пізнавальної активності та самостійності не виходить за межі репродуктивної діяльності);

– реконструктивна самостійна робота (інтелектуальні та практичні дії студентів на реконструювання, перетворення навчальних текстів та наявного досвіду вирішення завдань, що пропонуються для самостійного виконання);

– самостійна робота варіативного типу (пізнавальна діяльність та самостійність студентів виражається у виконанні узагальнень під час аналізу проблемної ситуації, у відмежуванні суттєвого від другорядного; під час виконання роботи такого типу відбувається накопичення нового досвіду діяльності);

– творча самостійна робота (пізнавальна активність та самостійність студента досягає найвищого рівня, студент отримує принципово нові для нього знання, цінності матеріальної та духовної культури).

Висновки. Епоха стрімкого й постійного оновлення і розвитку інформації, інтенсивного розширення міжнародних ділових, культурних зв'язків у галузі науки, техніки, економіки пред'являє суворі вимоги до висококваліфікованого фахівця, який повинен уміти поєднувати глибоку фахову підготовку з високим рівнем володіння іноземною мовою та комп'ютерною грамотністю. Ці вимоги взаємопов'язані, неподільні, сприяють взаємному збагаченню й удосконаленню. Але єдиною універсальною вимогою до конкурентоздатного фахівця є його вміння самостійно, творчо мислити. Сучасна вища школа покликана забезпечити студента міцними, оперативними знаннями, а також навчити його вчитися (тобто вчити себе) самостійно. Освічена людина сьогодні — це самостійна людина, що вміє самостійно приймати рішення, самостійно добиватися поставленої мети, має навички власними силами оволодівати знанням, удосконалювати свою фахову майстерність індивідуально. За собом формування й розвитку такої важливої якості є самостійна робота студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вакарчук І.О. Вища освіта України / Вакарчук І.О. // Європейський вимір: стан, проблеми, перспективи. К.: Вища школа, 2008. — №3 — С. 8—21.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. / Гончаренко С. — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
3. Есарева З.Ф. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб. Для студ. ВУЗів. / Есарева З.Ф. — К.: Центр навч. літ., 2007. — 440 с.
4. Калинина Г.П. Оценка учебной деятельности студентов. / Калинина Г.П., Ручкина В.П. // Пед. образов. — УГПУ, 2009. — №1. — С. 29—32.
5. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006—2010 роки (Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. № 396-р).
6. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навч. посібн. / Кузьмінський А.І. — К.: Знання, 2005. — 486 с.
7. Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Монографія / Мороз І.В. — К.: Т-во «Освіта України», 2005. — 196 с.
8. Педагогика и психология высшей школы: Учебн. пособ. [под ред. Булановой-Топорковой М.В.] — Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. — 544 с.
9. Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців. — Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2004. — 48 с.
10. Сергеев О.В. Фундаменталізація освіти у вищій школі / Сергеев О.В. // Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін вищої школи: Зб. наук. праць. — Кривий Ріг: Видавничий відділ НметАУ, 2005. — С. 4—7.
11. Сикорський П.І. Принципи кредитно-модульної технології навчання / Сикорський П.І. // Вища школа, 2004. — №4. — С. 69—76.
12. Сучасні технології вищої освіти // Четверта Всеукраїнська наукова методична конференція. — Одеса, 2006. — С. 96.

Е.М. Чала

Самостоятельная работа студентов при обучении их иностранному языку

В статье изложена необходимость применения различных форм самостоятельной работы в системе современного высшего образования. Проанализированы основные условия воспроизведения самостоятельной работы с целью индивидуализации и дифференциации процесса обучения.

Ключевые слова: *самостоятельная работа студентов, современное высшее образование, учебный процесс.*

К. Chala

The students' independent work while learning foreign language

The necessity of application of different forms of independent work in the system of contemporary higher education is given in this article. The basic conditions of reproduction of independent work with the aim of individualization and differentiation of educational process have been analyzed.

Key words: *students' independent work, modern higher education, educational process.*

e-mail: katrina7_07@mail.ru

Надійшла до редколегії 20.07.2012 р.